

לכבוד

תא"ל שרון אפק
הפרקליט הצבאי הראשי
בפקס: 03-5694643

שלום רב,

הנדון: ירי שלא כדין באזורים הסמוכים לגדר ולגבול האזור המותר לדייג בעזה

אנו פונים אליך בעקבות שורה של אירועים שבהם ירו חיילים למוות בפלסטינים ששהו מחוץ לשטח המותר לדיג מול חופי עזה, ובאזורי החיץ שליד ישראל. בכל המקרים שיובאו להלן לא נשקפה סכנה לחיילים, וכל חטאם של ההרוגים היה בזה שנמצאו במקום שבו אסור היה להם להיות. למיטב ידיעתנו, לא נפתחה כל חקירת מצ"ח כדי לחקור את האירועים. את ההימנעות מחקירה ניתן לפרש באחת משתי דרכים: הראשונה היא כי על אף שקיים חשד לעבירה פלילית ע"י החיילים שירו שלא כדין במקרים אלה, נמנע הצבא מלחקור את הירי. במקרה כזה אנו פונים אליך בבקשה כי תורה לפתוח בחקירות של המקרים. האפשרות השנייה היא שלא נפתחה חקירה מפני שהירי תואם את הוראות הפתיחה באש. או אז עולה חשד שהוראות הפתיחה באש בגזרת עזה מתירות לירות כדי להרוג אדם גם כאשר אינו מהווה סכנה, ולכן אינן חוקיות. במקרה הזה נבקש כי תבחן את הוראות הפתיחה באש על מנת להתאימן לדין. נעמוד על הדברים בפירוט:

1. על פי הודעת דובר צה"ל לתקשורת, ביום 25.2.18 ירו חיילים לעבר סירה שחרגה מהשטח המותר לדיג מול חופי צפון רצועת עזה. כתוצאה מהירי נפצע דייג פלסטיני, אסמאעיל סאלח אבן ריאלה, בן 18, ומאוחר יותר מת כתוצאה מפציעתו. שני דייגים ששהו בסירה הועברו לחקירת רשויות הביטחון ושחררו מספר שעות מאוחר יותר. ביום 15.5.17 נורה, ומאוחר יותר מת מפצעיו, מוחמד בכר, דייג בן 28, לאחר שחרג מהשטח המותר לדייג בצפון הרצועה. ביום 3.7.15 נורה תאופיק אבו ריאלה, דייג בן 34, ומת מאוחר יותר מפצעיו. בכל המקרים הללו לא נטען כי הדייגים היו חמושים או שנשקפה מהם סכנה כלשהי לכוחות.

2. במקרים אחרים נקט חיל הים באמצעים מתונים יותר על מנת לבצע "נוהל הרחקה" של דייגים מהשטח האסור לשייט, או על מנת לעכבם. כך למשל, ביום 22.10.14 פורסם כי חיילי חיל הים ביצעו נוהל הרחקה (ירי אזהרה שלא כלל שימוש באש חיה) לעבר סירות דיג פלסטיניות מרצועת עזה שחרגו מהשטח המותר לדיג, ובהמשך לכך עוכבו הדייגים מבלי שנגרמו אבדות בנפש.

3. לא רק בים, גם באזור החיץ הסמוך לגדר בין ישראל לעזה התרחש לאחרונה אירוע בו נורה ונהרג אדם. ביום 3.3.18 נורה ונהרג חקלאי פלסטיני, מוחמד עטא אבו ג'אמע, בן 59, שנכנס אל שטח החיץ הסמוך לגדר המערכת. מתגובת דובר צה"ל עולה כי מדובר באדם שנכנס לאזור החיץ האסור לשהייה ונורה לאחר שעלה חשש כי הוא ינסה לחצות אותה. לא היו במקום הפרות סדר ולא נעשה ניסיון לעבור את הגדר או לפגוע בה. גם כאן מדובר באזרח שלא היווה סיכון לחיילים שביצעו את הירי, אלא בחקלאי שייטכן שעבר מבלי משים, ותוך כדי עבודה בשדה, את הקו שמתח הצבא ושמעבר לו אסור לתושבי עזה להיות.

4. על פי דו"ח המשרד לתיאום עניינים הומניטריים של האו"ם בעניין הגנה על אזרחים, בחודשים אוקטובר, נובמבר ודצמבר 2017 פתחו חיילים באש לעבר חקלאים ודייגים מרצועת עזה ב- 68 מקרים שונים, למטרת אכיפה של הגבלות הגישה לאדמה לאורך גדר המערכת ולשטחי דיג.

5. דייגים וחקלאים מעזה מתמודדים עם פגיעה קשה בפרנסתם כתוצאה ממגבלות הדיג והכניסה למרחב החיץ הסמוך לגדר המערכת. הם נאלצים לבחור האם לסכן את חייהם או לפגוע בפרנסת משפחתם. כניסתם לאזורי החיץ או לאזור האסור לדיג אינו מצביע בהכרח על מעורבות בלחימה.

6. המשפט הבינלאומי ההומניטרי המנהגי דורש הבחנה בין צדדים המעורבים בלחימה לבין אזרחים, ואינו מתיר ירי חסר אבחנה באזרחים שאינם לוקחים חלק בלחימה ואינם מהווים סיכון לכוח הלוחם. הפרוטוקול הראשון לאמנת ג'נבה (בדבר הגנת קורבנות סכסוכים מזוינים בינלאומיים) קובע, כי "במקרה של ספק באשר להיותו של אדם אזרח ייחשב אדם זה כאזרח" (סעיף 50 לפרוטוקול).

7. במקרים שתוארו לעיל, נראה בבירור כי לא הייתה סיבה להניח או אף לחשוד כי האזרחים שלעברם כוון הירי נטלו חלק כלשהו בלחימה או שנשקפה מהם מסוכנות. בנוסף, הפרוטוקול אוסר לחלוטין על תקיפה מכוונת של אזרחים, ואוסר פעולות שנועדו ליצור הפחדה או איום כללי על אוכלוסייה אזרחית: "האוכלוסייה האזרחית באשר היא, כמו גם אזרחים יחידים, לא יהיו מטרה להתקפה. מעשי אלימות או איומים באלימות שמטרתם העיקרית היא לזרוע פחד בקרב האוכלוסייה האזרחית הינם אסורים" (סעיף 51(2) לפרוטוקול). מכאן שירי באזרחים, או לכיוונם של אזרחים באש חיה על מנת להרתיע את האוכלוסייה האזרחית אסור בתכלית האיסור.

8. אמנת סן רמו (המשפט הבינלאומי החל על סכסוכים מזוינים בים משנת 1994) מחייבת גם היא הבחנה בין אזרחים ללוחמים בעת לחימה בים (סעיף 39 לאמנה), ואוסרת תקיפה של מטרות שאינן מטרות צבאיות. האמנה גם אוסרת שימוש בשיטות לחימה חסרות אבחנה (תקיפות שאינן מכוונות למטרה צבאית ספציפית או כאלה שתוצאתן אינה נשלטת וממוקדת במטרה הצבאית) בהתאם לדין הבינלאומי המנהגי (סעיפים 41-42 לאמנה).

9. הפער בין השימוש בנשק חי במטרה לפגוע במקרים שתוארו לעיל לבין הסכנה שמשקפים אותם אזרחים מעלה תהיה לגבי מהותן ובהירותן של הוראות הפתיחה באש באזור זה ובמקרים המערבים אזרחים.

אשר על כן, נבקש כי תורה לפתוח בחקירות של המקרים, ובהתאם כי תיבחנה הוראות הפתיחה באש. כן נודה על הבהרה באשר למדיניות סימון אזור החיץ והאזורים האסורים לשייט ולדיג ברצועת עזה, למדרג האמצעים במקרה של חדירה לאזורים אלה, ולאופן אישור השימוש באמצעים השונים.

בברכה,
רוני פלי, עו"ד